

Amint a gyorsírt Napló csatolt kefelevonatából (3324 l.) kivehető, teljes nyomatékka állást foglaltam a csernovai eseményeket szóvá tevő Dr. Soukup képviselő kijelentéseivel szemben, és minden beavatkozást részünkről a Monarchia másik államának belügyeibe oly határozottsággal utasítottam vissza, ahogyan az a kormányadból azelőtt ritkán eshetett meg. Ezzel a magyar királyi kormány köszönetét, és nem bíráló megjegyzését véltem kiérdemelni.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló nagyrabecsülésem biztosítását.
Wien, 1907. december 16-án

Beck s. k.

Z

1907 dec. 19

Br. Beck Miksa osztrák miniszterelnök újabb levele Wekerle Sándor miniszterelnökhöz a Soukup-féle felszólalás következményeiről és az osztrák kormány álláspontjáról

ME 1907—XLI—5257 (6049)
(Gépett, német nyelvű irat* fordítása)

4715/M. P.

Wien, 1907. december 19-én

Excellenciás Uram!

F. hó 17-i Z. 5.955/M.E.I. becses jegyzékére válaszolva mindenekelőtt hangsúlyozni szeretném, hogy én is élénken sajnálom az osztrák képviselőházban az utóbbi időben Magyarország ellen elhangzott kijelentéseket.

Ami dr. Soukup birodalmi gyűlési képviselőnek Nagyméltóságod által említett beszédét illeti, már f. hó 16-i levelemmel volt alkalmam Excellenciádhoz eljuttatni az említett képviselő kijelentéseire a képviselőházban előadott feleletemet, amely a magyar királyi kormány ellen emelt vádak megfelelő elutasítását tartalmazza.

Amint Excellenciád a képviselőház gyorsírt jegyzőkönyvének mellékelt kefelevonatából láthatja, f. hó 17-i beszédemben, amely a képviselőház f. hó 16-i ülésében elfogadott határozattal foglalkozik a magyar nemzetiségi törvény végrehajtásának tárgyában, ugyancsak állást foglaltam minden beavatkozás ellen Magyarország belügyeibe és hangsúlyoztam, hogy a kormánynak nincs módjában a határozatban foglalt felhívásnak eleget tenni; felkértem a képviselőházat, tartózkodjék a jövőben a beavatkozástól Magyarország belső ügyeibe.

Azt hiszem, hogy ezzel a most megvitatott eseményekre nézve teljesítettem az Excellenciád jegyzékében kifejezett óhajt, és azt sem habozom kijelenteni, hogy a jövőben is az eddigi, az én felfogásom szerint is tárgyilagosan helyes álláspontot fogom képviselni. Hasonlóképpen kérem, legyen meggyőződve, hogy hasonló támadásokat a magyar királyi kormány ellen, mint amelyek az utóbbi időben bekövetkeztek, a cs.k. kormány szükség esetén a jövőben is megfelelően vissza fog utasítani. Magától értetődően azonos magatartást várok el a magyarországi mérvadó tényezők részéről.

Nem szabad azonban átsiklanom afölött, hogy a Magyarország ellen irányzott támadások, hármennyire is helytelenítem azokat, bizonyos fokig visszahatásai annak a sokszor gyűlölködő agitációnak, amely a magyar közéletben évek óta Ausztria és különösen a pragmatikus közösség ellen folyik. Bizonyos szimptomatikus értelemben ide sorolnám magyar politikusok olyan kijelentéseit is, mint Batthyány Tivadar grófé az „összmonarchia” kifejezés használatáról. Anélkül, hogy annak vizsgálatába bocsátkoznék, mennyiben felelnek meg nevezett képviselő úr kifejezései a törvényes helyzetnek, mégis biztosítanom kell Excellenciádat, hogy közvéleményünk az efféle kisugárzásokat a pragmatikus közösség fenntartása elleni nyilatkozatoknak fogja fel, pedig e közösség tiszteletben tartására Ausztria teljességgel igényt tart s az Magyarországnak is igen nagy érdeke. Bizonyára világos, hogy ilyen kijelentések megnehezítik Ausztriában a kölcsönös kapcsolat egészségesebb alapokra fektetésére irányuló fáradozásokat.

Ehhez járul még, hogy az utóbbi időben mérvadó magyar politikai körökben is több ízben

* K. K. Minister-Praesident feliratú, szintelen dombornyomású íven.

olyan hangot ütöttek meg, amelynek ausztriai visszhangja semmiképpen sem örvendetes. Legfőképpen azt nem titkolhatom, hogy osztrák politikai körök ismételten felfigyeltek Excellenciádnak a magyar képviselőház f. hó 13-i ülésén *Bizonny* képviselő kérdésére tett nyilatkozatára, amely a közös ügyek esetleges megszűnésével foglalkozik az éppen kikötött tízéves egyezmény tartama alatt és nyílt elismerése a függetlenségi párt álláspontjának e kérdésben; meg kell sajnos állapítanom, hogy ez közösségiünk szempontjából egyáltalában nem kívánatos benyomást keltett.

Amidőn osztozom Nagyméltóságod óhajában, hogy a két állam kölcsönös viszonyát, amely most már a kiegyezéssel egyetértő és szilárd alapra helyeztetett, minden megzavarástól megóvjuk, azzal a sürgető kéréssel fordulok Excellenciához, nyújtsa nekem nélkülözhetetlen támogatását fáradozásaimhoz e feladat érdekében, amelynek nehézségét az adott politikai viszonyokra tekintettel bizonyára nem szükséges Excellenciádnak közelebbről kifejtennem.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló nagyrabecsülésem kifejezését.

Beck s.k.

22

Iratok az 1907:XXVII. tc. („lex Apponyi”) történetéhez¹

A

1907 márc. 4

Az erdélyrészi szász evangélikus konzisztórium felirata Wekerle Sándor miniszterelnökhöz az Apponyi-féle népiskolai törvényjavaslat tárgyában²

664/1907. sz.

Excellenciás Uram!
Mélyen tisztelt Miniszterelnök Úr!

A magyarországi ág. ev. országos egyház tisztelettel alulírt erdélyrészi konzisztóriumuk kötelességének tartja, hogy tiszteletteljesen a magas minisztérium elé terjessze aggályait a képviselőházban benyújtott, a nem állami népiskolák jogviszonyairól és a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól szóló törvényjavaslattal szemben.

A törvényjavaslat kiinduló pontja a népiskolai tanítók illetményének kérdése, és az a célja, hogy ha nem is mindjárt megszüntesse, de legalább lényegesen csökkentse egyrészt az állami, másrészt a felekezeti és községi [nép]tanítók illetménye között fennálló különbséget. Ez oly módon

¹ Az 1907:XXVII. tc. (a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól szóló törvények) tárgyalása előtt a Ház Apponyi előbbi, ezzel összefüggő, a tanítók illetményszabályozására vonatkozó törvényjavaslatát tárgyalta. A későbbi 1907:XXVI. tc. (az állami elemi népiskolai tanítók illetményeinek szabályozásáról és az állami népiskolák helyi felügyeletéről szóló törvényjavaslat) képviselőházi vitájában főbb jelentős felszólalás hangzott el. Ilyen *Vajda* Sándor csaknem az egész ülést kitöltő, 1907. márc. 11-i (Képv. N. 1906, VII. 245—261. l.), *Vlad* Aurél és *Hodza* Milán 1907. márc. 13-i (Képv. Napló, 1906, VII. 289—297. l.) felszólalása. Figyelmet érdemel *Pető* Sándor 1907. márc. 12-i beszéde, melynek bevezető részében kifejti, hogy megítélése szerint Apponyi mint kultuszminiszter „kevésbé belátó” most, mint volt ellenzéki politikus korában. *Pető* Sándor bátor hangvételű hosszabb beszédében elemezte a törvényjavaslatot, hangsúlyozva az illetményszabályozás célzatos nemzetiségpolitikai jellegét (Uo., 279—287. l.)

Az 1907:XXVII. tc. (közkeletű nevén: „lex Apponyi”) „a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól és a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól” című népiskolai törvény képviselőházi vitája a koalíciós kormány egyik legjelentősebb nemzetiségi vitát kiváltó eseménye volt. A nagy vita voltaképp az eredeti javaslat, és indokolásának 1907. febr. 1-én a két ház irományaiban történt közzétételével kezdődött. (Főrend. Ir., 1906—11, VII. 369—384. l.)

A törvényjavaslat a nem állami, tehát a túlnyomórészt felekezeti iskolák magyar nyelvtanítását szabályozta. Előírta, hogy minden nem állami iskolai néptanítónak záros határidőn belül az önálló oktatás fokán kell tudnia és oktatnia az államnyelvet, tekintet nélkül az illető iskola tanítási nyelvére. — A törvényjavaslat ezzel a kikötésével határozottabb és kíméletlenebb jellegű volt az 1904. évi *Berzeviczy*-törvényjavaslatnál, és kiváltotta a nemzetiségi képviselők és a korabeli nem magyar közvélemény elutasító álláspontját.

Elsőként az erdélyi szász ev. konzisztórium valamint a gyulafehérvári és fogarasi gör. kat. román érseki egyháztartomány fordult tiltakozó felirattal a főrendiházhoz (A—B), majd *Polu* Mihály és nemzeti-